

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра цивільно-правових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Ірина ЛОМАЧИНСЬКА

” вересня 20 26 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОЛОГІЧНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 101 Екологія

Освітньо-професійна програма: Екологія, охорона навколишнього середовища
та збалансоване природокористування

Робоча програма навчальної дисципліни «Екологічне законодавство». Одеса: ОНУ,
2026. – 34 с.

Розробники:

Толкаченко Олена Володимирівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Хріщева Олександра Георгіївна, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін
Протокол № 1 від «28» 08 2026 р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)
(Віктор Маша)

Погоджено із гарантом ОПІ «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»

_____ (підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)
(Алла Колесник)

Схвалено Навчально-методичною комісією (НМК) економіко-правового факультету

Протокол № 1 від «31» 08 2026 р.

Голова НМК _____ (підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)
(Григорій Руденко)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін
Протокол № ____ від «____» _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін
Протокол № ____ від «____» _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри _____ (підпис) _____ (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
<u>Загальна кількість:</u> кредитів - 3 годин - 90 змістових модулів – 2	Галузь знань 10 Природничі науки Спеціальність 101 Екологія Спеціалізація Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		4-й	5-й
		Семестр	
		7-й	9-й
		Лекції	
		30 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		46 год.	74 год.
		у т.ч. ІНДЗ: не передбачено	
		Форма підсумкового контролю:	
		залік	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Екологічне законодавство» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 101 «Екологія».

Метою навчальної дисципліни «Екологічне законодавство» є підготовка до практичної та наукової діяльності висококваліфікованих фахівців-екологів. Вивчення даного спеціального курсу спрямоване на усвідомлення здобувачами значення норм права, що регулюють різноманітні форми захисту прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб; досконале знання здобувачами системи екологічного законодавства і основних засад екологічного права; формування у них навичок щодо правильного застосування отриманих знань та правових норм при вирішенні конкретних завдань. Вивчаючи екологічне законодавство, здобувач повинен навчитися знаходити необхідні правові норми, правильно тлумачити їх і застосовувати на практиці.

Завдання дисципліни:

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральних: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Фахові (за стандартом):

K25. Здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем,

K26. Знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства.

Фахові (за програмою):

K34. Здатність використовувати економічні механізми використання, охорони та відтворення природних ресурсів.

Програмні результати навчання:

P251. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

P261. Уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства; в

P341. Використовувати знання складових економічного механізму природокористування;

P342. Демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

- **знати:** основні засади екологічного права; чинне екологічне законодавство України; основні принципи і завдання екологічного права; законодавчі засади раціонального природокористування; організаційно-правові заходи охорони основних об'єктів природи; види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства.

- **вміти:** застосовувати екологічно-правові норми; узагальнювати практику використання екологічного законодавства та робити відповідні висновки за результатами узагальнення; правильно застосовувати роз'яснення судових та інших органів у процесі застосування норм екологічного права.

- **бути здатним:** розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду; уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.

Опанування цієї навчальної дисципліни забезпечує набуття здобувачами навичок і компетентностей направлених на досягнення наступних глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1, визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722, зокрема:

Ціль 2: подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства;

Ціль 3: забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;

Ціль 6: забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;

Ціль 7: забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;

Ціль 9: створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;

Ціль 11: забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;

Ціль 12: забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;

Ціль 13: вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;

Ціль 14: збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку;

Ціль 15: захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття;

Ціль 16: сприяння побудові миролюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях;

Ціль 17: зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

Теоретичні засади екологічного права і законодавства

ТЕМА 1. Поняття, предмет і метод екологічного права. Система екологічного законодавства.

Предмет і метод регулювання екологічних правовідносин. Система екологічного законодавства України. Співвідношення екологічного права і законодавства. Розвиток екологічного законодавства. Проблеми кодифікації екологічного законодавства. Визначення, задачі та принципи екологічного права. Екологічні права та обов'язки громадян.

ТЕМА 2. Права природокористування.

Поняття та види права природокористування. Суб'єкти, об'єкти і принципи права природокористування. Право загального і спеціального природокористування та їх ознаки. Підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування. Особливості користування природними ресурсами на умовах оренди.

ТЕМА 3. Право власності на природні ресурси.

Поняття та зміст права власності. Основні ознаки та поняття права власності на природні ресурси і об'єкти. Суб'єкти та об'єкти права власності на природні ресурси. Форми права власності на природні ресурси. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на природні ресурси. Зміст права власності на природні ресурси та об'єкти.

ТЕМА 4. Економіко-правовий механізм природокористування та охорони навколишнього природного середовища

Поняття та складові економіко-правового механізму природокористування та охорони довкілля. Форми платежів у галузі екології. Правове регулювання сплати екологічного податку. Плата за землю. Рентна плата за використання надр. Рентна плата за спеціальне використання води. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів. Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом. Система та компетенція органів управління природокористуванням і охороною навколишнього середовища.

ТЕМА 5. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства.

Поняття та підстави притягнення до відповідальності за екологічні правопорушення. Склад екологічного правопорушення. Функції і види юридичної відповідальності. Особливості адміністративної відповідальності за порушення

екологічного законодавства. Особливості кримінальної відповідальності за порушення екологічного законодавства. Відшкодування шкоди, заподіяної порушеннями екологічного законодавства.

Змістовний модуль II.

Правове регулювання охорони, використання і відтворення окремих видів природних об'єктів та їх ресурсів в Україні

ТЕМА 6. Нормативно-правове регулювання використання та охорони земель.

Загальна характеристика земельного фонду. Склад земельного фонду. Права на землю. Правова охорона земель. Земельні правовідносини: поняття і види. Суб'єкти, об'єкти, зміст права власності на землю. Суб'єкти, об'єкти і зміст права землекористування. Особливості земельних орендних правовідносин. Зміст правової охорони земель.

ТЕМА 7. Нормативно-правове регулювання використання та охорони надр.

Загальна характеристика надр як об'єкту правового регулювання, використання та охорони. Суб'єкти та об'єкти права власності на надра. Види надрокористування. Підстави та порядок виникнення права надрокористування, надання та припинення користування надрами. Правова охорона надр.

ТЕМА 8. Нормативно-правове регулювання використання та охорони водних ресурсів.

Вода як об'єкт правового регулювання використання, відновлення та охорони. Склад водного фонду. Поняття і види права водокористування. Суб'єкти, об'єкти, підстави виникнення, зміни і припинення права власності на води. Підстави виникнення, зміни і припинення права водокористування. Правова охорона вод та її особливості. Юридична відповідальність за порушення законодавства про використання, охорону та відновлення вод.

ТЕМА 9. Нормативно-правове регулювання використання і охорони лісів та рослинного світу поза лісами.

Ліс як об'єкт правового регулювання використання, відтворення та охорони. Лісовий фонд України. Право власності на ліси. Право лісокористування та його види. Правові заходи по використанню, охороні та захисту лісів.

Загальна характеристика законодавства про рослинний світ. Види природних рослинних ресурсів. Форми права власності на рослинний світ. Особливості правової охорони зелених насаджень в населених пунктах.

ТЕМА 10. Нормативно-правове регулювання охорони, використання та відтворення тваринного світу.

Тваринний світ як об'єкт правового регулювання. Об'єкти тваринного світу. Суб'єкти використання тваринного світу. Види права власності на тваринний світ.

Право користування об'єктами тваринного світу. Правове забезпечення охорони тваринного світу. Правове регулювання мисливства та рибальства.

ТЕМА 11. Нормативно-правове регулювання охорони атмосферного повітря.

Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони і використання. Правові заходи щодо забезпечення охорони атмосферного повітря. Правове регулювання стандартизації і нормування в галузі охорони і використання атмосферного повітря. Моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря. Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.

ТЕМА 12. Правове забезпечення використання та охорони природних ресурсів виключної (морської) економічної зони України та континентального шельфу України.

Визначення виключної (морської) економічної зони. Законодавство про виключну (морську) економічну зону та його місце в системі екологічного законодавства. Особливості суб'єктного, об'єктного складу та змісту правовідносин у галузі охорони і використання виключної (морської) економічної зони. Правове забезпечення охорони живих ресурсів виключної (морської) економічної зони.

Визначення континентального шельфу. Правовідносини у галузі охорони континентального шельфу. Правове забезпечення охорони живих ресурсів континентального шельфу. Особливості законодавства про континентальний шельф.

ТЕМА 13. Правове забезпечення формування і функціонування екологічної мережі України.

Загальна характеристика екологічної мережі та законодавства України, яке регулює питання екологічної мережі. Характеристика природно-заповідного фонду України. Загальна характеристика законодавства про курорти, курортні, лікувально-оздоровчі та рекреаційні території. Особливості правового режиму охорони лікувально-оздоровчих об'єктів та їх територій. Особливості правового режиму охорони курортів та курортних територій. Правовий режим охорони і використання рекреаційних зон і територій.

ТЕМА 14. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій.

Поняття та види надзвичайних екологічних ситуацій. Правовий режим надзвичайного стану в умовах надзвичайної екологічної ситуації. Правовий режим зон підвищеної екологічної безпеки. Правовий захист екологічних та інших соціальних прав громадян, потерпілих від надзвичайних екологічних ситуацій. Правове забезпечення попередження та ліквідації надзвичайних екологічних ситуацій.

ТЕМА 15. Правове регулювання поводження з відходами.

Визначення виробничих і побутових відходів. Правове регулювання поводження з небезпечними відходами. Економічне й екологічне стимулювання

утилізації відходів і зниження обсягів їх накопичення. Основні види правопорушень у сфері поводження з відходами та застосування юридичної відповідальності за їх скоєння. Функції виконавчої влади і місцевого самоврядування щодо поводження з відходами: облік, моніторинг та інформація про відходи.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва тем	Кількість годин									
	Очна форма навчання					Заочна форма навчання				
	Усь ого	У тому числі				Ус ьог о	У тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
Змістовий модуль І.										
Теоретичні засади екологічного права і законодавства										
1. Поняття, предмет і метод екологічного права. Система екологічного законодавства.	7	2	2	-	3	6	2	-	-	4
2. Право природокористування.	7	2	2	-	3	7	-	2	-	5
3. Право власності на природні ресурси.	4	2	-	-	2	6	2	-	-	4
4. Економіко-правовий механізм природокористування та охорони навколишнього природного середовища.	5	2	-	-	3	5	-	-	-	5
5. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства.	7	2	2	-	3	6	2	-	-	4
Контрольна робота за ЗМЛІ-1	2	-	-	-	2	4	-	-	-	4
Змістовний модуль ІІ.										
Правове регулювання охорони, використання і відтворення окремих видів природних об'єктів та їх ресурсів в Україні										
6.Нормативно-правове регулювання використання та охорони земель.	7	2	2	-	3	7	-	2	-	5
7.Нормативно-правове регулювання використання та охорони надр.	5	2	-	-	3	4	-	-	-	4
8.Нормативно-правове регулювання використання та охорони водних ресурсів.	7	2	2	-	3	6	-	2	-	4
9.Нормативно-правове регулювання використання і охорони лісів та рослинного світу поза лісами.	5	2	-	-	3	5	-	-	-	5
10.Нормативно-правове регулювання охорони, використання та відтворення тваринного світу.	6	2	-	-	4	6	2	-	-	4

11.Нормативно-правове регулювання охорони атмосферного повітря.	4	2	-	-	2	5	-	-	-	5
12.Правове забезпечення використання та охорони природних ресурсів виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу України.	4	2	-	-	2	5	-	-	-	5
13.Правове забезпечення формування і функціонування екологічної мережі України.	7	2	2	-	3	7	2	-	-	5
14. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій.	4	2	-	-	2	4	-	-	-	4
15. Правове регулювання поводження з відходами.	7	2	2		3	5	-	-	-	5
Контрольна робота за ЗМ 2	2	-	-	-	2	2	-	-	-	2
Усього разом	90	30	14	-	46	90	10	6	-	74

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ практ. зан.	Назва теми	Кількість годин	
		Очне навчання	Заочне навчання
	Змістовий модуль І. Теоретичні засади екологічного права і законодавства.		
Практ. зан. 1	Тема 1. Поняття, предмет і метод екологічного права. Система екологічного законодавства.	2	-
Практ. зан. 2	Тема 2. Право природокористування.	2	2
Практ. зан. 3	Тема 5. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства.	2	-
	Змістовний модуль ІІ. Правове регулювання охорони, використання і відтворення окремих видів природних об'єктів та їх ресурсів в Україні		
Практ. зан. 4	Тема 6. Нормативно-правове регулювання використання та охорони земель.	2	2
Практ. зан. 5	Тема 8. Нормативно-правове регулювання використання та охорони водних ресурсів.	2	2
Практ. зан. 6	Тема 13. Правове забезпечення формування та функціонування екологічної мережі України.	2	-

Практ. зан. 7	Тема 16. Правове регулювання поведінки з відходами.	2	-
РАЗОМ:		14	6

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

Назва теми/Види робіт	Кількість годин	
	Очне навчання	Заочне навчання
Змістовний модуль І. Теоретичні засади екологічного права і законодавства.		
ТЕМА 1. Поняття, предмет і метод екологічного права. Система екологічного законодавства. 1.Предмет і метод регулювання екологічних правовідносин. 2.Система екологічного законодавства України. Співвідношення екологічного права і законодавства. 3. Розвиток екологічного законодавства. Проблеми кодифікації екологічного законодавства. 4.Визначення, задачі та принципи екологічного права. 5.Екологічні права та обов'язки громадян. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i> <i>Виконати реферат за однією із запропонованих тем.</i>	3	4
ТЕМА 2. Права природокористування. 1.Поняття та види природокористування. 2.Право природокористування (суб'єкти, об'єкти, принципи). 3.Підстави виникнення, зміни та припинення права спеціального природокористування. 4. Правові види природокористування, їх класифікація по об'єктам і суб'єктам, термінам користування та іншим ознакам. 5.Право загального і спеціального природокористування та їх ознаки. 6.Особливості користування природними ресурсами на умовах оренди. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i> <i>Виконати реферат за однією із запропонованих тем.</i>	3	5
ТЕМА 3. Право власності на природні ресурси. 1.Поняття та зміст права власності. Основні ознаки та поняття права власності на природні ресурси і об'єкти. 2.Форми права власності на природні ресурси. 3.Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на природні ресурси. Зміст права власності на природні ресурси та об'єкти. 4.Суб'єкти та об'єкти права власності на природні ресурси. 5.Види об'єктів права власності на природні ресурси. 6. Право державної власності на природні ресурси і об'єкти.	2	4

7.Право комунальної власності на природні ресурси і об'єкти. 8.Право приватної власності на природні ресурси і об'єкти. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i>		
ТЕМА 4. Економіко-правовий механізм природокористування та охорони навколишнього природного середовища. 1.Поняття та складові економіко-правового механізму природокористування та охорони довкілля. 2.Адміністративно-правові і цивільно-правові методи економіко-правового механізму охорони навколишнього природного середовища. 3.Форми платежів у галузі екології. 4.Правове регулювання сплати екологічного податку. 5.Плата за землю. Рентна плата за використання надр. Рентна плата за спеціальне використання води. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів. Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом. 6. Система органів управління природокористуванням і охороною навколишнього середовища. 7. Компетенція загальних органів управління. 8. Компетенція спеціальних органів управління. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i>	3	5
ТЕМА 5. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства. 1.Поняття та підстави притягнення до відповідальності за екологічні правопорушення. 2.Склад екологічного правопорушення. 3.Функції і види юридичної відповідальності. 4.Особливості адміністративної відповідальності за порушення екологічного законодавства. 5.Особливості кримінальної відповідальності за порушення екологічного законодавства. 6.Відшкодування шкоди, заподіяної порушеннями екологічного законодавства. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної порушеннями екологічного законодавства володільцями джерел підвищеної екологічної небезпеки. 7.Специфіка відшкодування збитків, заподіяних правомірними діями. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i> <i>Підготувати презентацію за однією із запропонованих тем.</i>	3	4
Контрольна робота	2	4
Змістовний модуль II. Правове регулювання охорони, використання і відтворення окремих видів природних об'єктів та їх ресурсів в Україні		
ТЕМА 6. Нормативно-правове регулювання використання та охорони земель. 1.Загальна характеристика земельного фонду. Склад земельного фонду. 2.Права на землю.	3	5

3.Правова охорона земель. 4.Земельні правовідносини: поняття і види. 5.Суб'єкти, об'єкти, зміст права власності на землю. 6. Суб'єкти, об'єкти і зміст права землекористування. 7. Особливості земельних орендних правовідносин. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i> <i>Підготувати презентацію за однією із запропонованих тем.</i>		
Тема 7. Нормативно-правове регулювання використання та охорони надр. 1.Загальна характеристика надр як об'єкту правового регулювання, використання та охорони. 2.Суб'єкти та об'єкти права власності на надра. 3.Види надрокористування. 4.Підстави та порядок виникнення права надрокористування, надання та припинення користування надрами. 5.Правова охорона надр. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i>	3	4
Тема 8. Нормативно-правове регулювання використання та охорони водних ресурсів. 1.Вода як об'єкт правового регулювання використання, відновлення та охорони. Склад водного фонду. 2.Поняття і види права водокористування. 3.Правова охорона вод та її особливості. 4.Юридична відповідальність за порушення законодавства про використання, охорону та відновлення вод. 5.Суб'єкти, об'єкти, підстави виникнення, зміни і припинення права власності на води. 6.Підстави виникнення, зміни і припинення права водокористування. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i> <i>Підготувати презентацію за однією із запропонованих тем.</i>	3	4
Тема 9. Нормативно-правове регулювання використання і охорони лісів та рослинного світу поза лісами. 1.Ліс як об'єкт правового регулювання використання, відтворення та охорони. 2.Лісовий фонд України. 3.Право власності на ліси. 4.Право лісокористування та його види. 5.Правові заходи по використанню, охороні та захисту лісів. 6.Загальна характеристика законодавства про рослинний світ. 7.Види природних рослинних ресурсів. 8.Особливості правової охорони зелених насаджень в населених пунктах. 9.Форми права власності на рослинний світ. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i>	3	5
Тема 10. Нормативно-правове регулювання охорони, використання та відтворення тваринного світу. 1.Тваринний світ як об'єкт правового регулювання. Об'єкти тваринного світу.	4	4

2.Суб'єкти використання тваринного світу. 3.Види права власності на тваринний світ. 4.Право користування об'єктами тваринного світу. 5.Правове забезпечення охорони тваринного світу. 6.Правове регулювання мисливства та рибальства. 7.Особливості майнової (таксової) відповідальності за шкоду, заподіяну видам тварин, занесеним до Червоної книги України. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i>		
Тема 11. Нормативно-правове регулювання охорони атмосферного повітря. 1.Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони і використання. 2.Правові заходи щодо забезпечення охорони атмосферного повітря. 3.Правове регулювання стандартизації і нормування в галузі охорони і використання атмосферного повітря. 4.Антишумове законодавство України. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i>	2	5
Тема 12. Правове забезпечення використання та охорони природних ресурсів виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу України. 1.Визначення виключної (морської) економічної зони. 2.Законодавство про виключну (морську) економічну зону та його місце в системі екологічного законодавства. 3.Особливості суб'єктного, об'єктного складу та змісту правовідносин у галузі охорони і використання виключної (морської) економічної зони. 4. Правове забезпечення охорони живих ресурсів виключної (морської) економічної зони. 5.Визначення континентального шельфу України. 2.Законодавство про континентальний шельф України та його місце в системі екологічного законодавства. 3.Особливості суб'єктного, об'єктного складу та змісту правовідносин у галузі охорони і використання континентального шельфу України. 4. Правове забезпечення охорони живих ресурсів континентального шельфу України. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i>	2	5
Тема 13. Правове забезпечення формування і функціонування екологічної мережі України. 1.Загальна характеристика екологічної мережі та законодавства України, яке регулює питання екологічної мережі. 2.Характеристика природно-заповідного фонду України. 3.Загальна характеристика законодавства про курорти, курортні, лікувально-оздоровчі та рекреаційні території. 4.Особливості правового режиму охорони лікувально-оздоровчих об'єктів та їх територій.	3	5

5.Особливості правового режиму охорони курортів та курортних територій. 6.Правовий режим охорони і використання рекреаційних зон і територій. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i> <i>Підготувати презентацію за однією із запропонованих тем.</i>		
Тема 14. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій. 1.Поняття та види надзвичайних екологічних ситуацій. 2.Правовий режим надзвичайного стану в умовах надзвичайної екологічної ситуації. 3.Правові режими екологічно уражених територій та зон екологічного лиха. Правовий режим зон підвищеної екологічної безпеки. 4.Класифікація правових режимів території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. 5.Правовий захист екологічних та інших соціальних прав громадян, потерпілих від надзвичайних екологічних ситуацій. 6.Правові методи забезпечення додержання режимів зон надзвичайних ситуацій та захисту потерпілих громадян. 7.Правове забезпечення попередження та ліквідації надзвичайних екологічних ситуацій. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i>	2	4
Тема 15. Правове регулювання поводження з відходами. 1.Визначення виробничих і побутових відходів. 2.Правове регулювання поводження з небезпечними відходами. 3.Економічне й екологічне стимулювання утилізації відходів і зниження обсягів їх накопичення. 4.Основні види правопорушень у сфері поводження з відходами та застосування юридичної відповідальності за їх скоєння. 5.Функції виконавчої влади і місцевого самоврядування щодо поводження з відходами: облік, моніторинг та інформація про відходи. <i>Опрацювати лекційний матеріал.</i> <i>Підготувати відповіді на питання, які пропонуються до самостійного вивчення.</i> <i>Підготувати презентацію за однією із запропонованих тем.</i>	3	5
Контрольна робота	2	2
РАЗОМ:	46	74

До самостійної роботи здобувачів відноситься:

- [1] - підготовка до лекцій та практичних занять,
- [2] - написання реферату (за однією із запропонованих тем) та підготовка презентації,
- [3] - рішення практичних задач, ситуаційних вправ та проблемних ситуацій,
- [4] - підготовка до контрольних робіт за змістовними модулями (тестування).
- [5] – неформальна освіта

Визнання результатів, отриманих в системі неформальної/інформальної освіти

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Орієнтовний перелік курсів, які дотичні змісту цієї навчальної дисципліни:

Назва освітньої платформи	Назва курсу	Посилання
1. Prometheus	Онлайн-курс: «Україна на шляху до ЄС»	https://prometheus.org.ua/prometheus-free/ukraine-road-to-eu/ .
2. Освітній кінопроект «EU Youth Cinema: Green Deal»	Онлайн-курс: «EU Youth Cinema: Green Deal»	https://www.euyc.green/ws/All!all .

Здобувач має право також обрати самостійно освітню платформу та курс, які відповідають змісту цієї навчальної дисципліни.

Результати, отримані в системі неформальної/інформальної освіти, засвідчуються відповідним сертифікатом, де вказуються обсяг годин (або кількість кредитів ЄКТС) та здобуті компетентності та результати навчання. Такі результати можуть бути зараховані як результати поточного, періодичного або підсумкового контролю за цією навчальною дисципліною за процедурами, визначеними «Положенням про порядок визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова та відокремленому структурному підрозділі «Фаховий коледж ОНУ імені І. І. Мечникова» https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/polozhennya_neformalna_osvita_2024_final.pdf.

9. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій;
- наочні методи: мультимедійна презентація, демонстрація (у вигляді роздаткового ілюстративного матеріалу);
- практичні методи: розв'язання практичних задач, виконання ситуаційних

вправ та обговорення проблемних ситуацій.

10.Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль:

- усний контроль: індивідуальне опитування за питаннями відповідної теми, оцінювання виконання рефератів (оцінювання доповіді та презентації);
- письмовий контроль: оцінювання розв'язання практичних задач, оцінювання розв'язання ситуаційних вправ та проблемних ситуацій.

Періодичний контроль:

- тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовними модулями (тестування).

Підсумковий контроль: залік.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за різними видами роботи

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль	
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	від 0 до 3
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем	від 0 до 2
Підготовка та демонстрація презентації	від 0 до 3
Періодичний контроль	
Контрольні роботи за змістовними модулями у формі тестування	ЗМЛ №1 - від 0 до 30 ЗМЛ № 2 – від 0 до 30

Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел; показує невміння публічно представляти матеріал.

	2 бали	Здобувач бере участь у практичному занятті; демонструє знання, дає відповіді на запитання; бере участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
	3 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем	0 балів	Не зараховуються реферати (доповіді), які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	1 бал	Реферат виконано самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами, інформація у рефераті подана з посиланням на джерела, однак вони оформлені із помилками.
	2 бали	Реферат виконано самостійно та оригінально, оформлення відповідає вимогам, актуальність теми повністю розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза власного дослідження, метод відповідає тематиці та поставленій задачі, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач вільно доповідає матеріал; зміст доповіді не перевантажений; у висновку сформульовані самостійні ґрунтовні судження, підкріплені фактичними доказами та розрахунками, інформація подана цікаво, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.
Підготовка та демонстрація презентації	0 балів	Не зараховуються презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	1 бал	Доповідь та презентація виконані самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки (або вони взагалі відсутні), тема не розкрита, робота не відповідає вимогам.
	2 бали	Презентація виконано самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал не зовсім впевнено, але за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами, інформація у презентації

		подана з посиланням на джерела, однак вони оформлені із помилками.
	3 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам, опрацьована актуальність теми із зазначенням невіршених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач усно та без допомоги викладача пояснює матеріал, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, малюнків, графіків, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.
Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування (0-30 балів)	0 балів	Відповідь на запитання неправильна.
	1 бал	Відповідь на запитання правильна.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: У випадку пропуску заняття з поважних причин здобувач зобов'язаний виконати контрольну роботу за відповідною темою у позанавчальний час за погодженням з викладачем. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: під час опанування навчальної дисципліни категорично не припускаються будь-які види порушень академічної доброчесності з боку як здобувачів вищої освіти, так й викладача. У разі виявлення та фіксації будь-якого виду порушення академічної доброчесності, до порушника будуть застосовані санкції, передбачені Законом України «Про академічну доброчесність» та внутрішніми нормативними документами Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Політика щодо використання штучного інтелекту: в ході опанування цієї навчальної дисципліни забороняється оприлюднення текстів, зображень, моделей, даних, інших результатів, згенерованих штучним інтелектом, як результатів власної академічної та навчальної діяльності, якщо це не дозволено умовами навчального завдання, а сам цей факт не зазначено в навчальному завданні чи супровідних матеріалах до нього. Під час проходження підсумкового оцінювання використання ресурсів штучного інтелекту забороняється.

11. Питання до підсумкового контролю

1. Дайте визначення екологічного права і екологічного законодавства.
2. Який закон України є провідним у системі екологічного законодавства?
3. Джерела екологічного права.
5. Об'єкти і суб'єкти екологічного права.
6. Екологічні права та обов'язки громадян України.
7. Форми власності на природні ресурси в Україні.

8. Предмет і метод екологічного права.
9. Що таке екологічні правовідносини?
10. Право природокористування.
11. Суб'єкти права власності на природні ресурси в Україні.
12. Ознаки загального і спеціального природокористування.
13. Правомочності права власності на природні ресурси.
14. Характеристика Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».
15. Суб'єкт права державної власності на природні ресурси.
16. Поняття екологічної безпеки.
17. Екологічна ліцензія.
18. Екологічні стандарти.
19. Природні ресурси (об'єкти), які перебувають винятково у державній власності України.
20. Екологічний аудит, екологічне страхування.
21. Основні принципи екологічного права.
22. Комплексні об'єкти екологічного права.
23. Що означає термін «екологія»?
24. Ознаки безпечного навколишнього природного середовища.
25. Які передбачені стягнення за адміністративні правопорушення в галузі природокористування?
26. Форми власності на землю в Україні.
27. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення.
28. Характеристика фізичних осіб як суб'єктів екологічного права.
29. Форми вираження еколого-правових норм.
30. Принцип раціонального використання природних ресурсів.
31. Визначення родовища корисних копалин.
32. Приватна власність на водні об'єкти в Україні.
33. Право користування надрами.
34. Яким нормативно-правовим актом регулюються гірничі відносини в Україні?
35. Екологічна сертифікація, екологічне нормування.
36. Поняття і види водокористувачів в Україні.
37. Які надра можуть відноситися до об'єктів приватної власності?
38. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення.
39. Цивільна відповідальність за екологічні правопорушення.
40. Правова підстава володіння природним об'єктом.
41. Лісові ресурси - як суб'єкт екологічного права.
42. Плата за забруднення навколишнього середовища.
43. Природоресурсні кадастри в Україні.

44. Постійне та строкове землекористування.
45. Складові екологічного правопорушення.
46. Підстави юридичної відповідальності за екологічне правопорушення.
47. Категорії земельного фонду України.
48. Екологічний податок і збори за спеціальне використання природних ресурсів.
49. Екологічні нормативи.
50. Порядок відшкодування шкоди, завданої навколишньому природному середовищу.
51. Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища України.
52. Екологічний контроль в Україні.
53. Громадський контроль у галузі охорони довкілля.
54. Поняття і види надзвичайних екологічних ситуацій.
55. Види спеціального лісокористування
56. Правовий режим об'єктів природно-заповідного фонду України.
57. Атмосферне повітря як природний ресурс.
58. Виключна (морська) економічна зона України.
59. Гірничий відвід.
60. Право лісокористування в Україні.
61. Зелена книга України.
62. Дозвільні документи для ведення полювання.
63. Континентальний шельф України.
64. Землі рекреаційного призначення.
65. Правове регулювання використання корисних копалин.
66. Правове регулювання охорони, відтворення і використання тваринного світу.
67. Правове регулювання поводження з відходами.
68. Території та об'єкти екомережі.
69. Любительське мисливство.
70. Поняття курорту і рекреаційної зони.
71. Порядок користування об'єктами тваринного світу.
72. Приміські та зелені рекреаційні зони.
73. Міжнародні конвенції екологічного спрямування як частина екологічного законодавства України.
74. Поняття і ознаки екологічної безпеки.
75. Сервітут. Суперфіцій. Емфітевзис.
76. Земельні правовідносини: поняття і види.
77. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на землю.
78. Особливості земельних орендних правовідносин
79. Особливості правового режиму надр.
80. Правова охорона надр.

81. Законодавство про надра.
82. Води як об'єкти правового регулювання використання.
83. Юридична класифікація водних об'єктів.
84. Ліс як об'єкт правового регулювання використання, відтворення та охорони.
85. Право власності на ліси та його захист.
86. Право лісокористування та його види.
87. Тваринний світ як об'єкт правового регулювання використання, відтворення та охорони.
88. Об'єкти тваринного світу.
89. Суб'єкти, види та підстави використання тваринного світу.
90. Правове регулювання мисливства та рибальства.
91. Суб'єкти та об'єкти права власності на рослинний світ.
92. Правове регулювання стандартизації і нормування в галузі охорони і використання атмосферного повітря.
93. Загальна характеристика екологічної мережі України.
94. Склад і класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
95. Особливості правового режиму охорони лікувально-оздоровчих об'єктів та територій.
96. Правові заходи щодо захисту і збереження морського середовища у виключній (морській) економічній зоні.
97. Правові форми використання природних багатств континентального шельфу.
98. Правовий режим надзвичайного стану в умовах надзвичайної екологічної ситуації.
99. Визначення виробничих і побутових відходів.
100. Правове регулювання поводження з небезпечними відходами.
101. Економічне й екологічне стимулювання утилізації відходів і зниження обсягів їх накопичення.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний і періодичний контроль							Сума балів
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2				
T1	T2	T5	T6	T8	T13	T15	
0-5 балів	0-5 балів	0-6 балів	0-6 балів	0-6 балів	0-6 балів	0-6 балів	40 балів
Контрольна робота * за змістовним модулем 1: 0 - 30			Контрольна робота * за змістовним модулем 2: 0 - 30				60 балів
Загалом: 100 балів							

T1, T2... T5 – теми практичних занять

* Примітка: Контрольна робота за змістовними модулями здійснюється у формі тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу одного чи двох змістових модулів. Тестові завдання для контрольних робіт складаються з 30 тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу відповідного змістовних модулів. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання здобувач отримує 1 бал.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 - 100	A	зараховано
85 - 89	B	
75 - 84	C	
70 - 74	D	
60 - 69	E	
35 - 59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою	100 бальна шкала / Оцінка ECTS	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Відмінно	90 – 100 / A	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, розгорнуто, обґрунтовано та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей. Здобувач демонструє чітке знання відповідних категорій, їх змісту, розуміння їх взаємозв'язку, правильно формулює тлумачення відповідних понять, демонструє знання змісту передбачених програмою нормативно-правових актів, робить самостійні висновки. Здобувач вміє виявляти причинно-наслідкові зв'язки, самостійно знаходити додаткову інформацію та використовувати її	Здобувач може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичних завдань, виконує практичні завдання не передбачені навчальною програмою, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

		для реалізації поставлених завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення знань.	
Добре	85 – 89 / В	Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає неточності, які не є суттєвими для характеристики предмету питання та не впливають істотно на загальну характеристику того чи іншого явища (поняття).	Здобувач має стійкі навички виконання практичних завдань, правильно вирішує більшість практичних завдань.
	75 – 84 / С	Здобувач виявляє загалом високий рівень знань щодо всієї програми навчальної дисципліни, на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, але не вміє самостійно аналізувати деякі питання, не повністю переконливо аргументувати свої відповіді, допускає незначні неточності.	Здобувач за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою навчальної дисципліни.
Задовільно	70 – 74 / D	Здобувач володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків. Здобувач знає основні поняття навчального матеріалу, але має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого та під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків та формулювання висновків.	Здобувач має елементарні навички виконання практичних завдань, правильно вирішує лише половину практичних завдань.
	60 – 69 / Е	Здобувач не повною мірою розуміє предмет навчальної дисципліни, наявні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв та змісту нормативно-правових актів. Здобувач надає нечіткі характеристики відповідних	Здобувач може використовувати знання лише в стандартних практичних ситуаціях, має нестійкі навички виконання практичних завдань, робить багато суттєвих помилок.

		явищ, викладає свої думки з істотним порушенням логіки подання матеріалу.	
Не задовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	35 – 59 / FX	Здобувач не правильно розкриває сутність базових питань навчальної дисципліни, допускає суттєві змістовні помилки, володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно, безсистемне виокремлює випадкові ознаки вивченого, не вміє сформулювати свою думку та викласти її в логічній послідовності, робити узагальнення та висновки.	Здобувач здатний виконати лише окремі практичні завдання за допомогою викладача. У здобувача відсутні сформовані уміння та навички.
Не задовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0 – 34 / F	Здобувач не знає основних положень навчальної дисципліни, не володіє навчальним матеріалом.	Здобувач виконує лише елементи практичних завдань, погребує постійної допомоги викладача.

13. Навчально-методичне забезпечення

- Навчальна та робоча програма дисципліни
- Опорний конспект лекцій;
- Мультимедійні презентації;
- Плани практичних, семінарських та лабораторних занять; – Методичні вказівки (рекомендації) щодо самостійного вивчення дисципліни;
- Google Classroom — інтернет-сервіс для онлайн-навчання.

14. Рекомендована література

Нормативно-правові акти

1. Водний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 24. Ст. 189. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/go/213/95-%D0%B2%D1%80>.
2. Декларація Конференції ООН з проблем навколишнього середовища людини 1972 р. (м. Стокгольм). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_454#Text.
3. Декларація про державний суверенітет України. Відомості Верховної Ради України. 1990. № 31. Ст. 429. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/go/55-12>.
4. Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку 1992 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455#Text.
5. Декларація Тисячоліття ООН 2000 р. (прийнята Резолюцією 55/2 сесії Генеральної Асамблеї ООН). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_621#Text.

6. Доповідь Всесвітньої комісії з питань довкілля та розвитку «Розвиток та міжнародне економічне співробітництво: проблеми довкілля» А/42/427. URL: <http://www.un.org/ru/ga/pdf/brundtland.pdf>.
7. Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. Відомості Верховної Ради. 2002. № 3-4. Ст. 27. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2768-14>.
8. Йоганнесбурзька декларація зі сталого розвитку 2002 р. URL: http://un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/decl_...
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення. К., 1996. 234 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>.
10. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 року № 132/94-ВР. Відомості Верховної Ради. 1994. № 36. Ст. 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/132/94-%D0%B2%D1%80>.
11. Конвенція ООН з морського права (UNCLOS) 1982 р. (м. Монтего-Бей, Ямайка). URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU82K23R.html.
12. конвенція про біологічну різноманітність. Прийнято 5 червня 1992 року в Ріо-де-Жанейро (Бразилія). Ратифікована Законом України від 29 листопада 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text.
13. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення. Прийнята 21 квітня 1992 року в Бухаресті (Румунія). Ратифікована Постановою Верховної Ради України від 4 лютого 1994 року. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_065#Text.
14. Конвенція про континентальний шельф 1958 року. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140657_140657.
15. Конвенція про охорону дикої флори й фауни, і природних умов існування в Європі. Прийнято 19 вересня 1979 року в Берні (Швейцарія). Ратифікована Законом України від 29 жовтня 1996 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032#Text.
16. Конвенція про ядерну безпеку. Підписана від імені України 20 вересня 1994 року у Відні (Австрія). Ратифікована Законом України від 17 грудня 1997 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_023.
17. Конституція України. Голос України. 1996. 13 липня. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
18. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради. 2001. № 25-26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>.
19. Лісовий кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 21 Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3852-12>.
20. Міжнародна конвенція про запобігання забруднення з суден (МАРПОЛ-73/78) 1973 р. (м. Лондон) URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU73027.html.
21. Об'єднана Конвенція про безпеку обігу з відпрацьованим паливом і про безпеку обігу з радіоактивними відходами. Прийнято 5 вересня 1997 року у Відні (Австрія). Ратифікована Законом України від 20 квітня 2000 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_023.
22. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14. № 15-16. № 17. Ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>.
23. Положення про порядок ведення державного кадастру тваринного світу: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 листопада 1994 року № 772.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-94-%D0%BF#Text>.

24. Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16 травня 1995 року № 162/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

25. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року № 962-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>.

26. Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: Конвенція 1998 р. (м. Орхус, Данія). URL:https://zakon.rada.gov.ua/go/994_015.

27. Про екологічний аудит: Закон України від 24 червня 2004 року № 1862-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>.

28. Про екологічну мережу України: Закон України від 24 червня 2004 року № 1864-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text>.

29. Про забезпечення готовності у випадку забруднення нафтою, боротьбі з ним та співробітництва (OPRC): Конвенція 1990 р. (м. Лондон). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_366#Text.

30. Про загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами: Закон України від 14 вересня 2000 року № 1947-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1947-14#Text>.

31. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 21 вересня 2000 року № 1989-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1989-14#Text>.

32. Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року: Закон України від 24 травня 2012 року № 4836-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4836-17#Text>.

33. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 р. № 827. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF#Text>.

34. Про затвердження переліку водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1499-96-%D0%BF.#Text>.

35. Про затвердження Положення про Зелену книгу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2002 р. № 1286. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-2002-%D0%BF#Text>.

36. Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 22.06.2009 № 330. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1043-22#Text>.

37. Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 р. № 615. URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP110615.html.

38. Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 р. № 615.

URL:http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP110615.html.

39. Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України: Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України № 105 від 10 квітня 2006 року.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06#Text>.

40. Про затвердження Програми поводження із твердими побутовими відходами: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2004 року № 265-2004-п.

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2004-%D0%BF#Text>.

41. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція 1948 р. (м. Рим).

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

42. Про захист тварин від жорстокого поводження від 21 лютого 2006 року № 3447-IV. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15#Text>.

43. Про захист Чорного моря від забруднення: Конвенція 1992 р. (м. Бухарест).

URL: http://zakon.rada.gov.ua/Законодавча база України/show/995_065.

44. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 року № 1908-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14#Text>.

45. Про курорти: Закон України від 05 жовтня 2000 року № 2026-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text>.

46. Про металобрухт: Закон України від 5 травня 1999 року № 619-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/619-14#Text>.

47. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22 лютого 2000 року № 1478-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text>.

48. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради. 1997. № 24. Ст. 170. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

49. Про мораторій на зміну цільового призначення окремих земельних ділянок рекреаційного призначення в містах та інших населених пунктах: Закон України від 17 березня 2003 року № 3159-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3159-17#Text>.

50. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19>.

51. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 34. Ст. 504. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/go/2460-12>.

52. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січня 2001 року № 2245-III. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>.

53. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.

54. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова Верховної Ради України. Відомості Верховної Ради. 1997. № 29. Ст. 194. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/go/188/98-%D0%B2%D1%80>.

55. Про охорону атмосферного повітря: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 48. Ст. 252. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/go/2707-12>.

56. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 року № 962-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>.
57. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 456. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1264-12>.
58. Про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер: Конвенція 1992 р. (м. Гельсінкі). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_273.
59. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII // http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172059.html.
60. Про питну воду та питне водопостачання: Закон України від 10 січня 2002 року № 2918-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2918-14#Text>.
61. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30 червня 1995 року № 255-95-BP. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
62. Про право міжнародних договорів: Віденська Конвенція 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118.
63. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27 лютого 1991 року № 791^a-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12#Text>.
64. Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16 червня 1992 року № 2456-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>.
65. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08 липня 2011 року № 3677-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3677-17#Text>.
66. Про рослинний світ: Закон України від 09 квітня 1999 року № 591- XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14#Text>.
67. Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2001 року № 2894-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text>.
68. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14 вересня 1999 року № 1039-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14#Text>.
69. Про управління відходами: Закон України від 20 червня 2022 року № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#n802>.
70. Про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою: Конвенція 1969 р. (м. Брюссель). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_806.
71. Про Червону книгу України Закон України від 07 лютого 2002 року № 3055-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14#Text>.
72. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246581344.
73. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40- 44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>.

Основна література

74. Екологічне право: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К.Р., Юнін О.С., Кірін Р.С. та ін.]. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2020. 318 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5077/1/>.
75. Екологічне право: підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.]; за ред. А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. 552 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf

Додаткова література

1. [Андрейцев В.І.](#) Наукова доктрина формування сучасної системи земельного законодавства і права за об'єктами земельних правовідносин: методологічні аспекти / В.І. Андрейцев // [Право України](#). 2020. № 5. С. 15-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prukr_2020_5_4.
2. Бабюк Д. Майбутнє покоління як суб'єкт екологічного права. 80-та звітна студентська наукова конференція ОНУ імені І.І. Мечникова, 23-25 квітня 2023 року. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/96f407ae-593c-4f35-a05d-d6000f24da8e/content>.
3. Гаджієва П.С. Особливості законодавчого регулювання права власності на диких тварин в Україні. Актуальні питання теорії та практики застосування сучасного вітчизняного та міжнародного права: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 8-9 червня 2018 р. К.: Центр правових наукових досліджень, 2018. Ч.1. С. 97-101.
4. [Гетьман А.П.](#) Теоретико-методологічні засади формування національної доктрини земельного права / А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова // [Право України](#). 2020. № 5. С. 29-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prukr_2020_5_5.
5. Гуйван, П. Д. Право на екологічну інформацію як основа гарантування безпечної життєдіяльності людини / Гуйван П. Д., Гуйван О. П. // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2020. № 1. С. 28-32. URL: <https://doi.org/10.15421/392007>.
6. Довга К.В. Екологічна культура та екологічна свідомість в екологічній політиці України. Збірник тез доповідей студентів, аспірантів та здобувачів – учасників 78-ї звітної конф. Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Секція економічних і правових наук (19–20 трав. 2022 р., м. Одеса) / ОНУ ім. І. І. Мечникова, ЕПФ; відп. ред. О. В. Побережець. Одеса: Олді-Плюс, 2022. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/33321>.
7. [Дроботова Т.Б.](#) Актуальні питання застосування Закону України «Про оренду землі». Практика Верховного Суду / Т.Б. Дроботова, Л.В. Карпенко, М.П. Романів // [Право України](#). 2020. № 5. С. 171-186. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prukr_2020_5_15.
8. Заверюха М.М. Правова охорона лісів в умовах воєнного часу. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. № 3. С. 164-167. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/234/205>.

9. Каракаш І.І. Актуальні проблеми систематизації сучасного екологічного законодавства України. Актуальні проблеми держави і права. 2018. Вип. 80. С. 63–71. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12023?show=full&locale=attribute=uk>.
10. Каракаш І.І. Право власності на природні ресурси виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу України. 2017. URL: <https://hdl.handle.net/11300/14112>.
11. [Каракаш І.І.](#) Право концесійного землекористування: проблеми відродження і перспективи розвитку/ І.І. Каракаш // [Право України](#). 2020. № 5. С. 128-142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prukr_2020_5_12.
12. Костицький В.В., Костицька І.О. Конституційна екологічна держава. Екологічне право України. 2020. № 4. С. 7–10. URL: <http://www.ecolaw.idpnan.kyiv.ua/archive/2020/4/3.pdf>.
13. Котеньов О.Г. Принципи права природокористування. Diss. Харків, 2017. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/issue/download/12367/6456>.
14. Кривошликова А.С. Захист і відтворення диких тварин: правові аспекти. Актуальні питання публічного та приватного права у контексті сучасних процесів реформування законодавства: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Херсон, 14-15 квітня 2017 року. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 180 с.
15. Кривошликова А.С. Правові основи забезпечення екологічної функції держави в Україні / А.С. Кривошликова // Актуальні проблеми сучасного права: до 20-річчя засн. екон.-прав. ф-ту ОНУ імені І.І. Мечникова / зб. наук. ст. студентів; ред. кол.: В.В. Валах, О.М. Потопахіна, О.В. Толкаченко; відп. ред. О.В. Толкаченко. – Одеса: Астропринт, 2018. – 128 с.
16. Люленко С.О. Громадські природоохоронні організації та напрями їх екологічної діяльності. Молодь і ринок. Вид. № 3. 2017. С. 62–66. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Mir_2017_3_14.
17. Михайленко С., Купчак М. Нормативно-правове забезпечення у сфері надзвичайних екологічних ситуацій. 2019. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/6612>.
18. Оверковська Т. Правові засади охорони водних біоресурсів у сфері аквакультури. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 3. С. 122-126. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/23.pdf>.
19. Півторак Г.Ф. Сучасні проблеми делімітації та співробітництва держав із протилежними та суміжними побережжями в межах виключної (морської) економічної зони України. Київський часопис права. 2021. № 4. С. 311-316. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2021.4.48>.
20. Подлісник І.С. Сільський зелений туризм в Україні: еколого-правовий аспект. Теоретичний аналіз і наукові дослідження юридичної науки: проблеми та перспективи: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м.

Запоріжжя, 28-29 квітня 2017 р. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. 120 с.

21. Скопова О.С. Рентні платежі та екологічний податок в Україні: історичний аспект. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 36(2). С. 114-117. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_36%282%29__23.

22. Толкаченко О.В. Забезпечення екологічної безпеки в сільському господарстві. / О.В. Толкаченко. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». Випуск 81. Ч. 2. Ужгород, 2024. С. 35-41. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.5>.

23. Толкаченко О.В. Підвищення ролі громадськості при оцінці впливу на довкілля як результат імплементації Директиви 2011/92/ЄС / О.В. Толкаченко // Десяті юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є.В. Васьковського : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 28 травня 2021 р.) [Електронне видання] / відповід. ред. В.І. Труба, упор. АЛ Святошнюк; Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова. – Одеса: Фенікс, 2021. – С. 242-248.

24. Толкаченко О.В. Право громадян на продовольчу безпеку / О.В. Толкаченко // Юридичний вісник. Одеса. № 4. 2022. С. 74-80. URL: http://www.yurvisnyk.in.ua/v4_2022/9.pdf.

25. Толкаченко О.В. Право споживача на ГМ-продукцію. Юридичний вісник. Одеса. № 6. 2022. С. 104-111. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v6_2022/13.pdf.

26. Толкаченко О.В. Правова охорона лиманів в Україні. Матеріали 72-ої наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова (29 листопада – 1 грудня 2017 р., Одеса). Одеса: Фенікс, 2017. С. 233-238.

27. Толкаченко О.В. Правова охорона лиманів в Україні. Матеріали 72-ої наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова (29 листопада – 1 грудня 2017 р., Одеса). Одеса: Фенікс, 2017. С. 233-238.

28. Толкаченко О.В. Правові інструменти збору і передачі інформації/даних громадськістю в процесі відновлення довкілля України. / О.В. Толкаченко // Правова держава. – Одеса. № 57. 2025. С. 220-233. URL: <http://pd.onu.edu.ua/issue/view/19067/12377>.

29. Толкаченко О.В. Розвиток сталого сільського господарства та забезпечення екологічної безпеки в процесі здійснення сільськогосподарської діяльності / О.В. Толкаченко // Правова держава. – Одеса. № 53. 2024. С. 149-157. URL: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.53.300730>.

30. Толкаченко Олена. Право на сприятливе навколишнє середовище в законодавстві України та інших держав. Ukraina po Rewolucji Godności. Prawa człowieka – tożsamość narodowa, Uniwersytet Łódzki, Bookmarked Publishing & Editing, Łódź-Olsztyn 2017, 262 s.

31. [Уркевич В.Ю.](#) Право постійного користування земельною ділянкою: проблеми теорії та практики / В.Ю. Уркевич // [Право України](#). 2020. № 5. С. 143-157. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/prukr_2020_5_13.

32. Хижня Л.Є. Адміністративна відповідальність юридичних осіб за вчинення правопорушень у сфері охорони довкілля. Юридичний вісник. 2018. № 52. URL: https://hd.znu.edu.ua/page/dis/07_2020/Khyzhnia.pdf.
33. Христина М. Співвідношення державної екологічної політики і екологічного законодавства України. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 11. С. 187–191. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.11.32>.
34. Чайковська Наталя. Правові аспекти здійснення оцінки впливу на довкілля. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2017. № 4. С. 214-223. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/4-2017/chajkovska.pdf>.
35. Черкашина Катерина. Екологічні аспекти надзвичайних ситуацій. Проблеми та перспективи розвитку системи безпеки життєдіяльності: 36. наук. праць Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, курсантів та студентів. Львів: ЛДУ БЖД, 2023. С. 507-510. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/11845/1/ilovepdf_merged.pdf.
36. Шемшученко Ю.С., Костицький В.В. Про соціальну обумовленість сучасних проблем теорії та методології екологічного права. Екологічне право України. 2017. № 1-2. С. 66–74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eklprukr_2017_1-2_13.
37. Шнайдерман М.Ю. Правова охорона зелених зон при здійсненні містобудівної діяльності. Актуальні питання теорії та практики застосування сучасного вітчизняного та міжнародного права: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 8-9 червня 2018 р. К.: Центр правових наукових досліджень, 2018. Ч.1. С. 102-106.
38. Шульга Т. М. Становлення і розвиток екологічного оподаткування в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. Одеса, 2017. № 6-3, т. 2. С. 67–69. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/14937>.
39. Шульга, А. М. Кримінальна відповідальність – дійовий засіб охорони довкілля. Вісник Кримінологічної асоціації України. - 2017. - № 5. - С. 85-92. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/743a7161-81b3-49eb-95fa-f0335ff56175>.
40. Ячменська М.М. Екологічні вимоги при здійсненні містобудівної діяльності в Україні. Актуальні проблеми сучасного права: до 20-річчя засн. екон.-прав. ф-ту ОНУ імені І.І. Мечникова / зб. наук. ст. студентів; ред. кол.: В.В. Валах, О.М. Потопахіна, О.В. Толкаченко; відп. ред. О.В. Толкаченко. Одеса: Астропринт, 2018. 128 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. <http://ovu.com.ua> – Офіційний вісник України
2. <http://rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України
3. <http://infodisk.com.ua> – Система правової підтримки
4. <http://lawbook.org.ua> – Бібліотека юриста
5. <https://www.iucn.org/> - Офіційний сайт Міжнародного союзу охорони природи
6. <https://mepr.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів України

7. <https://www.davr.gov.ua/> - Офіційний сайт Державного агентства водних ресурсів України;
8. <https://forest.gov.ua/> - Офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України
9. <https://www.geo.gov.ua/> - Офіційний сайт Державної служби геології та надр України
10. <https://land.gov.ua/okhorona-zemel/> - Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру.